

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,— . Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

HET DOORDRINGENDE WOORD

De angst om invloed, macht, positie te verliezen is de raadgeefster om deuren, ramen, grenzen te sluiten en de veiligheid te zoeken in de geïsoleerde, kleine, benauwde kring. De angst is zwakte en die zwakte komt onherroepelijk, vroeg of laat aan de dag. Heeft u, lezer, er wel eens over nagedacht, hoe 'n onherroepelijk strenge keurmeester de radio is? Het woord in de ether doorbreekt, niet te stuiten, de muren, de verboden, de muren in de oren en geen kunstmatig isolement kan blijven bestaan. Het bekrompen boertje in Zuid-Limburg kan een gereformeerde predikant beluisteren, het gereformeerde boertje uit Nunspeet kan de Hoogmis bijwonen, de bekrompen Vrijdenker uit Amsterdam hoort een preek, waarop hij zegt, dat het toch minder dwaas is dan hij dacht en de humanist, die alleen wil horen wat overeenstemt met zijn denkbeelden moet wel eens naar een an-

der luisteren, die hem plotseling veel zegt. Onherroepelijk slecht de radio muren, onweerbaar wordt het isolement doorbroken en daardoor de mogelijkheid geschapen tot meer wederzijds begrip. En dat het begrip voor het moderne humanisme groter wordt is onmiskenbaar. Kijkt u naar de cijfers van de abonnees op *Het Woord van de Week* sept. 1958: ± 1250 , april 1959: ± 1600 , jan. 1960: ± 3200 , jan. 1961: ± 4700 .

Leden van de luisterkring, abonnees van *Het Woord van de Week* U helpt ons de angstige isolementen te doorbreken. U helpt ons tot een werkelijk samenleven te komen in Nederland, door kennis en begrip van en voor elkaars gedachten. Wij zullen blijven streven om zo goed mogelijk U te vertellen wat wij belangrijk vinden. Wij hopen op een wil- lig oor en een begrijpende geest, ook in 1961.

Zoals de kleine mosse' en varenplanten in groeiwijze en in vorm het wezen tonen van de rekkende woudreuze' en de kronen machtig zich uitspreidend naar alle kanten.

zoals in de zeehoorns met hun getande hartekamertjes fluisterende echo's wonen van de grote stem die haar monotone ruisen en lokking werpt naar alle stranden.

zo zijn misschien de zachte wellingen der liefde in ons, haar tedere smachten en milde strekkingen en strelend ruisen,

als eerste dwerg-gelijke hellingen van onmetelijk zich heffende krachten die door d'oneindigheid stijgen en bruisen.

Henriëtte Roland Holst-v. de Schalk.

NIEUWJAARSBRIF VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

De strijd der meningen

Het jaar 1960 werd niet gekenmerkt door gebeurtenissen die het voor het Humanistisch Verbond noodzakelijk maakten zich teweer te stellen, zoals bijvoorbeeld in 1959 wel het geval is geweest. Toen werd immers de nieuwe omroepwet ingediend, waarin, zoals bekend, geen recht op eigen zendtijd aan het Verbond wordt toegekend. Daardoor verschild 1960 opvallend van het daaraan voorafgaande jaar, waarin dank zij genoemde aanleiding, de Humanistische Luisterkring in een jaar tijd meer dan 25.000 leden kon noteren. Het is in het nu bijna 15-jarig bestaan van het Humanistisch Verbond al verschillende malen gebleken, dat een tegenslag of een nogal opvallende aanval vele sympathiserenden wakker schudt en een uitwerking heeft die niet in de bedoeling van de ontwerper van de maatregel of van de kritikaster heeft gelegen. Zo is het gekomen dat in 1952, na de berucht geworden woorden van de toenmalige minister Mr. Mulderije, die van mening was dat het Humanisme „Stenen voor brood gaf”, het aantal leden van het Humanistisch Verbond met een flinke sprong toenam.

Hetzelfde verschijnsel deed zich voor toen in 1953 het katholieke kamerlid magister Stokman in de Tweede Kamer een motie indiende waardoor de Humanistische geestelijke verzorging in het middelpunt van de belangstelling kwam te staan.

Deze gang van zaken geeft te denken omdat hieruit de conclusie zou kunnen worden getrokken dat velen de betekenis van het Humanistisch Verbond voor zichzelf en voor hun medemensen niet geheel juist beoordelen. Blijkbaar heerst nog bij velen de mening, dat het Humanistisch Verbond een soort vakvereniging is, met als voornaamste taak het opkomen voor de rechten van de buitenkerkelijken. In feite is dit slechts één van de taken waarvoor wij ons gesteld zien, en ligt de betekenis van het Humanistisch Verbond evenzeer in geheel andere functies. Alvorens daarover iets meer te zeggen, willen wij echter opmerken dat het er een beetje op lijkt alsof 1960 het jaar is geweest waarin een kentering waar te nemen viel ten aanzien van de erkenning van het moderne humanisme als levensovertuiging en van het Humanistisch Verbond als organisatie. Ter illustratie daarvan brengen wij onder de aandacht dat dezelfde Mr. Mulderije, die wij daarnet citeerden, ditmaal als voorzitter van het interkerkelijk overleg in radiozaken, van mening bleek dat ook de Humanisten moeten deelnemen aan een gesprek op brede basis over de zendtijdproblemen. Ook de zoëven aangehaalde magister Stokman gaf onlangs in de Tweede Kamer te kennen dat de verdraagzaamheid voor het algemeen welzijn een zo groot goed is dat zij moet worden toegepast op alle kerkgenootschappen en op alle richtingen zonder onderscheid, alsmede op verenigingen op levensbeschouwelijke grondslag die geen kerkgenootschappen zijn, maar die evenzeer aanspraak hebben op bescherming en tegemoetkoming vanwege de overheid.

Intussen, zolang het moderne Humanisme nog op zovele terreinen en nog op zovele wijzen achtergesteld en tegengewerkt wordt, is er geen reden tot overdreven optimisme. Nog altijd worden geen humanistische raadslieden in de kazernes toegelaten. Nog altijd staat de subsidiëring van ons werk in de arbeiderskampen niet op gelijk peil met die van de kerken en nog altijd is het voor een gevangene die geestelijke verzorging door een humanistisch raadsman op prijs stelt een hele toer om die te krijgen.

Ook denken wij aan het standpunt van de CHU, dat de voorzitter van die partij nog onlangs als volgt formuleerde: „Wij Chr.-Historischen stellen ons op het standpunt dat ons land moet worden geregeerd als een Christelijke natie in protestantse zin.

Het Humanistisch Verbond”, zo zei de heer Beernink, „ondermijnt één van de grondslagen van de Westeuropese beschaving, namelijk het Christendom. Aan deze ondermijning mogen wij niet meewerken door het beschikbaar stellen van geld uit de staatskas”. Dat het humanisme ook een hoeksteen van de Westeuropese beschaving is, en dat de staatskas mede de staatskas is van de niet-Christenen, is blijkbaar voor de heer Beernink geen punt van overweging.

Sein op onveilig

Hieruit blijkt wel dat een humanistische organisatie in de strijd voor erkenning en gelijkgerechtigdheid wel degelijk een functie te vervullen heeft, ook al erkennen wij met voldoening dat bij vele andersdenkenden een toenemend begrip voor het humanisme waar te nemen valt. Dit is temeer van belang, omdat in de wereld van vandaag het sein nog steeds op onveilig staat. Wij hebben daarbij niet in de eerste plaats de politieke toestand op het oog omdat dit slechts indirect ons terrein is. Maar wij doelen op de verguizing van menselijke waardigheid; op de heerschappij van politieke hartstochten over de geestelijke en menselijke waarden. Meer concreet gezegd denken wij daarbij aan nieuwe uitingen van anti-semitisme, zoals nog onlangs na de verkiezing van een joodse burgemeester in Londen en verder terug in het jaar, aan de anti-joodse activiteiten in Duitsland en in andere landen. Waartoe dit alles leiden kan, wordt nog eens extra duidelijk, nu binnenkort één der mannen die tijdens de oorlog de jodenvervolgingen verpersoonlijkten, alsnog voor de rechter zal verschijnen. Wij denken ook aan de gruwelen die in Algerije worden bedreven, aan de apartheidsonlusten in Zuid-Afrika, aan de vernederende behandeling die negers nog steeds ondergaan in Amerika en aan de bloedige tonelen in de Congo. Tenslotte, maar zeker niet met de minste zorg denken wij dan aan de enorme hongersnood in grote delen van de wereld die te meer schrijnend is omdat in andere delen van diezelfde wereld vaak zo zelfvoldaan gewag gemaakt wordt van de hoogconjunctuur en van de steeds stijgende levensstandaard.

Wij noemden slechts enkele voorbeelden van buiten onze landsgrenzen, maar zijn ons wel ervan bewust dat ook in Nederland op dezelfde terreinen steeds weer gevaren dreigen. De alom blikkende onevenwichtigheid is voor een groot deel het gevolg van het chaotische karakter van onze tijd. Van de omstandigheid dat traditionele bindingen verloren gingen, waarvoor geen of geen voldoende nieuwe binding, geen of geen voldoende geestelijke basis en achtergrond in de plaats kwam. Naar onze overtuiging wordt dit gemis niet aangevuld door te verwijzen naar de traditie, maar door de wezenlijke waarden opnieuw aan de orde te stellen. Een taak die uiteraard niet een opdracht voor het Humanistisch Verbond alleen is, maar waarbij het wel een belangrijke rol kan spelen. Mits het kan rekenen op de steun van de velen die zich tot nu toe afzijdig hielden. Hun lidmaatschap, hun geldelijke bijdrage en hun toewijding zijn onmisbaar bij de vervulling van de gestelde taken.

Verzuiling?

Dit brengt ons als het ware vanzelf op een onderwerp van gedachtenwisseling dat in de afgelopen tijd van verschillende zijden bijzonder veel belangstelling ondervond: namelijk het vraagstuk van de verzuiling. Het typische verschijnsel deed zich daarbij voor, dat men dit probleem speciaal aansneed in verband met het streven van het Humanis-

tisch Verbond, of moeten we zeggen, dat het door het optreden van het Humanistisch Verbond opnieuw actueel werd? Hoe dan ook, er is veel over geschreven en gesproken en wij willen er daarom in deze nieuwjaarsbrief eveneens enkele woorden aan wijden.

Het bestaan van de kerken en van het Humanistisch Verbond betekent op zichzelf nog allerm minst verzuiling. Het is niet anders dan de uitdrukking van het feit dat er verschillende levensovertuigingen zijn. Tezamen dragen de aanhangers van die onderscheidene levensovertuigingen verantwoordelijkheid voor elkaar en de anderen. De praktische activiteiten die uit het dragen van die verantwoordelijkheid voortvloeien, raken vele terreinen van bemoeienis met de mens, en daarbij mag en moet soms zelfs de eigen levensovertuiging een zekere rol spelen. Eerst wanneer men weigert deze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, met name ten aanzien van leiding, apparaat, bureaus, scholing e.d., gemeenschappelijk te dragen; en eerst wanneer men ontkent dat het een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is, waarbij ieders recht op zijn eigen overtuiging strikt geëerbiedigd dient te worden, kan men spreken van verzuiling.

Helaas wordt nog te dikwijls het aandeel van de humanisten in deze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid betwist. En daardoor worden de humanisten steeds weer gedwongen hun eigen weg te gaan. Verdraagzaamheid wordt ons wel gevraagd, maar weinig

uitgaven van het humanistisch verbond

Uit correspondentie bleek ons, dat vele lezers nog niet op de hoogte zijn met de brochures, die in de laatste jaren zijn verschenen.

Daarom geven wij hieronder een kort overzicht.

De dag ligt voor ons (schets van een humanistisch wereldbeeld), door dr. J. P. van Praag. Prijs f 0,35.

Dit wordt gedaan (bijgewerkte druk van de jubileumbrochure). Prijs f 0,30.

Beginsel en doel (de beginselverklaring toegelicht). Prijs f 0,25.

Wat ben ik eigenlijk? (een antwoord op een veelzijdig gestelde vraag). Prijs f 0,25.

Een verrassende ontmoeting (een eerste kennismaking met het humanisme). Prijs f 0,25.

De Idee van de Openbare school, door Dr. J. C. Brandt Corstius (een duidelijke uiteenzetting wat de openbare school moet zijn). Prijs f 0,60.

Echt en onecht in geloof en ongeloof, door Prof. Dr. T. T. ten Have. Prijs f 0,75.

Onze kinderen tussen Humanisme en Christendom, door Mevr. A. J. Groenman-Deinum. Prijs f 0,75.

Modern Humanisme, door dr. J. P. van Praag. Prijs f 1,75.

Humanisme en Rede. Een serie opstellen door Dr. J. P. van Praag, Prof. Dr. T. T. ten Have, Dr. A. Daan, Prof. Dr. L. G. v. d. Wal, H. J. Blackman en Dr. H. Bongers.

Humanisme en sociale gerechtigheid. Een rapport van het Humanistisch Verbond. Prijs f 0,90.

Humanisme en religie. Een serie opstellen van Dr. J. P. van Praag, Dr. D. H. Prins, P. Schut, G. H. Streurman, Dr. H. Redeker en Dr. Kwee Swan Liat.

Een volledige brochurelijst kunt u aanvragen bij het Centraal bureau, Oudegracht 152 te Utrecht.

geboden, en men verstaat de humanistische verdraagzaamheid verkeerd als men denkt dat de humanisten het dan maar moeten verdragen dat zij in de Christelijke natie die de heer Beernink voor ogen staat wel hun plichten hebben te vervullen, maar niet hun rechten zullen opeisen.

Onze bereidheid tot echte samenwerking en echte algemeenheid hebben wij meer dan eens ondubbelzinnig tot uitdrukking gebracht, maar de praktijk leert dat juist naarmate het humanisme principieel en organisatorisch meer betekent, onze bijdrage tot echte algemeenheid aan kracht wint. De kracht van onze natie ligt naar onze mening in de samenwerking van alle positief gerichte krachten, ieder de gemeenschap dienend volgens eigen overtuiging. Wij wagen overigens de veronderstelling dat ook op dit gebied enige kentering valt waar te nemen, getuige o.a. enkele passages in het onlangs verschenen eerste deel van een katholieke publicatie onder de titel: „Een katholiek uitzicht op de Nederlandse samenleving”. En zelfs als deze veronderstelling onjuist is geven wij de hoop niet op, dat het eens zover zal komen dat de samenwerkingsgedachte het zal winnen van de „apartheid” die nu in Nederland nog zo'n grote rol speelt.

Het moderne humanisme is een positief antwoord op de vragen van de moderne mens. Het humanisme zal zich bij het zoeken naar dit antwoord niet beroepen op onomstotelijke waarheden. Het zal steeds bereid moeten zijn de weg open te breken naar nieuwe menselijke mogelijkheden. Het zal daardoor de benauwenissen van een benard heden kunnen doorstaan en ondanks alles voort kunnen gaan op een weg die het eenmaal gekozen heeft. Alleen zo zal het mogelijk zijn deel te hebben aan verleden en heden, maar ook aan de toekomst.

Vandaag is het nieuwe jaar begonnen maar eigenlijk is iedere dag een nieuw begin voor degene die het leven aandurft en vertrouwen heeft. Vertrouwen in de mogelijkheden van zichzelf en zijn medemensen, zich daarbij ervan bewust dat ieder tot alles in staat is, ten kwade en ten goede. Het zal ook in 1961 onze taak zijn de mens te helpen werkelijk mens te worden. Dat wil zeggen: de mens te helpen zich zelf te helpen. Want alleen zo kan de mens beschikken over zijn vermogen tot toewijding, zelfontplooiing en zinvolle arbeid. Daarom legt het Humanistisch

Verbond zo sterk de nadruk op praktische verbondenheid. Of deze overtuiging en deze levenshouding ons zullen beschermen tegen de dreiging van willekeur, chaos, oorlog en atoombom weten wij niet. Maar wel weten wij dat het in stand houden van de schepende krachten de eerste voorwaarde is voor onze eigen toekomst en voor die van onze kinderen.

J. P. VAN PRAAG.
Algemeen Voorzitter

verscheiden

Een aarzelend reiken
Naar de overzij,
Een angst, een wijken,
Een: neen niet mij.
Nog een gedachte,
Een snelle droom,
Over het zachte
Van bloem en boom,
Een laatst verlangen
Naar akkerland,
Hoe de appels hangen,
Het najaar brandt,
Dan het doorwaden
Het nieuwe pad,
't In licht zich baden
De poort der stad.

Uit verzamelde gedichten.

AART VAN DER LEEUW.

Rijkste veelheid blijft gebrek
zonder steun naar binnen:
enkel wat ik diep ontdek,
helpt mij overwinnen.
Vreemdste voordeel blijft verlies
zonder streng verbannen:
enkel wat ik moeilijk kies
helpt mij overspannen.
Stilte daarom en geduld,
wijding en verzaken:
enkel aan mijzelf onthuld,
leer ik mij volmaken.

Herwig Hensen

De Werkkring is een kring van levende, beweeglijke, handelende en denkende mensen. Elke persoonlijkheid is er van invloed.

Dr. J. C. Brandt Corstius

Luistert U ook elke 1e dinsdag van de maand naar onze uitzending via de A.V.R.O.-microfoon?

Zie voor de juiste tijd ons overzicht van de komende lezingen.

lezingen voor de radio

di. 3 jan. A.V.R.O. 16.00 uur: Drs. J. H. Colpa: „Verdraagzaamheid”.

zo. 8 jan. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. Libbe v. d. Wal: „En wat zegt de humanist daarvan?”

zo. 15 jan. VARA 9.45 uur: Drs. F. P. Huygens: „Spanning en overspanning bij het onderwijs.”

HUMANISTISCH VERBOND

OUDEGRACHT 152

UTRECHT

Waarde lezers,

Het is ons bekend, dat velen onder U zich niet wensen aan te sluiten bij het Humanistisch Verbond, omdat zij lid zijn van een andere levensbeschouwelijke of kerkelijke organisatie. Voor hen is de hiernaaststaande vraag niet bedoeld.

Het is ons bekend dat velen onder U reeds lid zijn van het Humanistisch Verbond en abonné zijn op Mens en Wereld. Voor hen geldt het hiernaaststaande evenmin.

Het is ons echter ook bekend dat er nog vrij velen onder de lezers zijn, die zelf van mening zijn dat zij feitelijk het Humanistisch Verbond dienen te steunen met hun lidmaatschap en/of door het zich abonneren op Mens en Wereld. Tot hen richten wij het verzoek dit **nu** te doen. Door inzending van onderstaande strook kunt U datgene doen, wat U misschien reeds lang van plan was.

Voor bijzonderheden verwijzen wij U naar achterstaande pagina.

Hierlangs afknippen

Ondergetekenden: Naam

Adres:

Woonplaats

- 1) verzoekt aanmeldingsformulier van het Hum. Verbond.
- 1) „ nadere inlichtingen over het Hum. Verbond.
- 1) „ een abonnement op Mens en Wereld.
- 1) „ gratis proefabonnement (4 weken) M. en W.
- 1) Doorhalen wat niet verlangd wordt.

Handtekening:

BEGINSEL

De humanistische levensovertuiging wordt gekenmerkt door het pogen om leven en wereld met een beroep op menselijke vermogens en zonder uit te gaan van bijzondere openbaring. Bij alle schakering die binnen deze overtuiging mogelijk is, worden daarbij de volgende grondslagen erkend:

1. *Het humanisme acht een waardebesef dat niet naar willekeur kan worden gewijzigd, wezenlijk voor de mens.*
2. *Het humanisme eist de voortdurende bereidheid zich in denken en doen redelijk te verantwoorden.*
3. *Het humanisme eerbiedigt de mens als enkeling en als lid van de samenleving in zijn menselijke waarde.*
4. *Het humanisme erkent dat de mens deel heeft aan natuurlijke, maatschappelijke en kosmische verbanden.*
5. *Het humanisme stelt vrijheid en gerechtigheid als eis voor het persoonlijk en maatschappelijk leven.*

Het humanisme vraagt om beleving en verwezenlijking van zijn beginselen in de praktijk van het leven.

DOEL

1. *Het Humanistisch Verbond wil allen verenigen, die het bovenomschreven humanisme aanvaarden.*
2. *Het beoogt de verdieping, verbreiding en verdediging van de humanistische levensovertuiging.*
3. *Het streeft er naar een geestelijk centrum te vormen voor hen die niet godsdienstig zijn.*

CONTRIBUTIE REGELING

Inkomen:		Minimum-contributie:	
per week t/m	per maand t/m	per week	per maand
f 80,—	f 340,—	f 0,20	f 0,85
„ 100,—	„ 425,—	„ 0,30	„ 1,25
„ 120,—	„ 510,—	„ 0,40	„ 1,70
„ 160,—	„ 680,—	„ 0,60	„ 2,55
„ 200,—	„ 850,—	„ 0,80	„ 3,40
boven f 200,—	boven f 850,—	„ 1,—	„ 4,25

DE CONTRIBUTIE

bedraagt bij een inkomen beneden f 40,— per week.

f 170,— per maand of f 2.000,— per jaar:

f 0,06 per week, f 0,25 per maand.

Het lidmaatschap gaat in op de eerste dag van de maand, waarin de aanmelding geschiedt.

Mens en Wereld

Veertiendaags orgaan van het Humanistisch Verbond.

Abonnementsprijs voor leden van het Humanistisch Verbond en de **Humanistische Luisterkring** f 5,— per jaar.

N.B. Zij die zich in januari 1961 abonneren ontvangen alle nummers t/m maart 1961 gratis. Indien men hiervoor in aanmerking wenst te komen, dient men f 3,75 te storten of over te schrijven op postrekening no. 304960 t.n.v. Hum. Verbond, Utrecht met als omschrijving Nieuw abonné — Lid luisterkring no.

wilt u ons helpen?

Zo ja, dan verzoeken wij U om zo spoedig mogelijk het abonnementsgeld 1961 te betalen.

De leden van de luisterkring dienen tegelijkertijd de contributie 1961/1962 te voldoen, dus f 1,— contributie en f 3,— abonnementsgeld.

Voor niet-leden luisterkring bedraagt het abonnementsgeld f 4,— per jaar.

Postrekening 58 t.n.v. Hum. Luisterkring, Utrecht.

Want dat is grote wijsheid: niet door alle wind van woorden bewogen te worden.

Thomas à Kempis

Vraag niet, waar 't uur van gistren is gebleven.

Vraag niet, waar 't uur van heden henengaat.

Geniet uw leven lang van 't goede leven

Een Ogenblik verzuimd is voor Eeuwig te laat

Jacob Israël de Haan

.... dat de waarheid niet is in enige woord, dat werd gesproken, maar in het hart, dat twijfel en onzekerheid aanvaardt.

Pierre H. Dubois

(Een vinger op de lippen)

Help mij, waarheid, alle schijn ontberen,

Sluit mijn ogen voor begoochling dicht,

Laat mij niets beminnen, niets begeren

Dan de glans van uw inwendig licht.

P. N. v. Eyck

Alle onrust des harten en verstrooidheid der zinnen wordt geboren uit slecht bestuurde liefde en nodeloze vrees.

Thomas à Kempis

Ik zond mijn ziel naar de verborgen wel

der kennis van het hemelse bestel

en na veel dagen kwam zij weer en zeide:

Ziehier, ikzelf ben hemel en ben hel

(vert. Joh. Weiland)

Omar Khayyam

Is een paard ongelukkig omdat het geen koekoek kan roepen? Neen, maar wanneer, het niet kan draven. Of een hond omdat hij niet kan vliegen? Neen, maar wanneer hij niet kan speuren. Zo is ook een mens niet ongelukkig omdat hij geen leeuw kan wurgen, want daartoe is hij niet geschapen. Maar ongelukkig is een mens, bij wie het waarlijk menselijke verloren ging: zijn welwillendheid en betrouwbaarheid.

Epictetus.

(Grieks wijsgeer ± 100 j. v. Chr.)

natuurlijk bewaart u de radiolezingen

Om U het bewaren mogelijk en het herlezen van de radiolezingen tot een genoegen te maken, is er een handig verzamelbandje te verkrijgen.

Aan dit linnen bandje, dat voorzien is van een gouden opdruk, zult U veel plezier beleven.

Als U nu bestelt kunt U profiteren van de lage prijs van f 1,95. Gireer het bedrag op postrekening 58 t.n.v. Humanistische Luisterkring het Woord van de Week te Utrecht.

JAARTALLEN

Ik ben niet ouderwets genoeg om niet aan nieuwjaarswensen te hechten. Ik ben nóg ouderwets en hécht er wel aan, hoewel ik er niet aan geloof. Met en zonder wensen gaan er in het komende jaar in ons land een kleine 90.000 mensen dood, waarvan rond 20.000 door een hartgebrek. Van 90 leeftijdgenoten zal er in het komende jaar één vertrekken. Dat staat allemaal vast, maar daarom kunnen we elkaar toch wel een voorspoedig nieuwjaar toewensen. Het is een blijk van onze goede wil en het schenkt ons weer eens de gelegenheid een vriendelijk woord te spreken.

Overigens geeft het nieuwe jaar mij meer vreugde naarmate het wat ouder wordt. Als het zo erg pril is moet ik er eerst weer aan wennen.

We zijn dus begonnen aan 1961. Zou dat een jaartal worden, dat de kinderen later moeten onthouden? Je kunt zoiets van te voren nooit weten, maar ik ben geneigd te zeggen: „Laten we hopen van niet”. Er is een spreuk, die zegt, dat een gelukkig volk geen geschiedenis heeft. Dan heeft het ook geen jaartallen. Bovendien vind ik 1961 geen getal om te moeten onthouden. Het leent zich niet tot het slaan van ezelbruggetjes, want dat 1961 37 maal 53 is, kan men nauwelijks een ezelsbrug noemen.

Ik heb de moeite genomen even voor u op te zoeken, wat er gebeurd is in de jaren, die op 61 eindigen.

Ik herinner u er dan aan, dat honderd jaar geleden de Amerikaanse burgeroorlog uitbrak. We zijn de gevolgen daarvan nog niet geheel teboven gekomen. In de zuidelijke staten kan men er nog maar steeds niet aan wennen, dat de negers vrij zijn.

De produktie per hoofd van de wereldbevolking bedroeg gemiddeld ongeveer een twintigste deel van de huidige produktie. De wereldopbrengst van aardolie was in dat jaar net groot genoeg om tien minuten in onze tegenwoordige behoeften te voorzien. In Londen ging de eerste paardetram rijden en in Parijs viel de opera Tannhäuser als een baksteen, want de Fransen moesten toen van dat gedonder ook al niets hebben.

Het jaar 1761 schijnt het geluk zeer nabij te zijn geweest. Het boek, waaruit ik zit over te schrijven, vermeldt, dat Rousseau in dat jaar *La nouvelle Héloïse* publiceerde, dat Haydn kapelmeester werd bij vorst Esterházy en dat de schuifladder bij de brandweer in gebruik kwam.

In 1661 schilderde Rembrandt de Staalmeesters, iets dat mij van tijd tot tijd nog plezier doet.

Van het jaar 1561 kunnen wij zeggen, dat het een keerpunt in de cultuurgeschiedenis is geweest. In dit jaar is het snuiven als eerste vorm van tabaksgenot bij het Franse hof ingevoerd. Bovendien kwamen toen de tulpen uit het nabije oosten naar Europa. Dat reeds toen een soort handgranaten werd gebruikt moet men aan de ruwe zeden van die tijd toerekenen.

In 1461 leerde Leonardo da Vinci schilderen en het drukken van een boek was nog een gebeurtenis. Ene meneer Ockenheim com-

poneerde een canon van 36 stemmen. Een avondvullende canon dus waarschijnlijk.

In 1361 had men in Neurenberg een klok, waarop elk uur zeven Duitse keurvorsten een buiging voor de keizer maakten. Dat is niet zo wereldschokkend. Men legde toen de laatste hand aan de markthal in Brugge, het gebouw, waar de belfort hoog bovenuit steekt en waar u vandaag nog kunt wandelen. En tot mijn verbazing zag ik, dat de Noormannen nog steeds onderweg waren. Zij namen een paar jaar later Senegal in en stichten daar een kolonie.

En als ik dan nog verder terugga, wordt mijn vermoeden bevestigd: de jaartallen die op 61 eindigen leveren niet zoveel bijzonders op. Er gebeurt natuurlijk toch wel van allerlei. In de veertiende eeuw bijvoorbeeld begonnen pestepidemieën, die in de loop der jaren 25 miljoen mensen wegnamen. En in Japan werden thee-orgieën gehouden.

Dat Parijs in 861 voor de derde maal door de Noormannen (alweer de Noormannen!) geplunderd werd, zal ook geen grapje zijn geweest. Maar in 761 is volgens mijn boek helemaal niets gebeurd, behalve dan, dat in het Frankische rijk hier en daar een zandloper werd gebruikt. Papier kende men toen nog niet in deze streken, zodat er van een Woord van de Week nog geen sprake was. Voor de ministers Zijlstra en De Pous (terwijl ik schrijf oud-ministers, maar terwijl u leest misschien alweer nieuw-ministers) moet het een troost zijn te vernemen, dat in het jaar 261 de monetaire positie van Rome ook niet onaantastbaar was. Ik lees zelfs van een financiële catastrofe en inflatie, die een halve eeuw heeft geduurd. Vermoedelijk hadden de Romeinse metaalbewerkers iets opengebroken of te veel goedkope villa's gebouwd.

Voor de juristen onder de lezers zal het belangwekkend zijn te vernemen, dat in 161 de *Institutiones* het licht zagen. En nog zitten ze er mee.

Hierna wordt mijn boek iets minder exact. Ik deel u dan tenslotte nog mee, dat ongeveer evenver vóór het begin onze jaartelling als wij er ná leven koning Amenemhêt van Egypte voor zijn zoon Sesostris I een leer van de wijsheid heeft geschreven, die nogal pessimistisch gekleurd was. De brave Amenemhêt kon niet weten hoeveel gelijk hij heeft gehad.

Gelukkig nieuwjaar.

H. H.

Wij willen denken, niet geloven.

De wereld gaat haar duistren loop.

Doch elk geheim dat wij verschoven, wordt winst, en kans, en hoop.

Wij willen scheppen, niet begeven:

raadsel verslaaft, wie raadsel vreest.

Geloof is troost. Maar vrij zal leven

wie vrij is naar den geest.

HERWIG HENSEN